

INFOBLAD AGRARIËRS

> NAJAAR 2020

AAN TAFEL MET
AGRARISCHE JONGEREN
FRIESLAND

ONTWERP-
VEENWEIDEPROGRAMMA
2021-2030

POMPEN OF
VERDROGEN

INHOUD

03	Samen vorm geven aan waterbeheer van de toekomst	14	Pompen of verdrogen
06	Regio Deal Zuidoost-Friesland maakt van water vasthouden een 'big deal'	16	De strijd tegen afkalvende oevers
08	Veenweideprogramma: zoeken naar balans tussen voldoende vernatting en goed kunnen boeren	18	Schoon Erf, Schoon Water melkveehouders afgerond; terugblik op een bijzonder project
11	Samen werken aan sterke dijken	20	Dempen van sloten: welke vergunningen zijn nodig?

Infoblad agrariërs geeft informatie over actuele waterschapsonderwerpen en -regelingen. U ontvangt dit blad twee keer per jaar: in het voor- en najaar. Wij hopen dat het blad nuttig is voor uw bedrijfsvoering. Heeft u opmerkingen of suggesties? Dan horen wij dat graag.

COLOFON

WETTERSKIP FRYSLÂN

Postbus 36 | 8900 AA Leeuwarden

T 058 - 292 22 22

info@wetterskipfryslan.nl

wetterskip.nl

Infoblad Agrariërs | najaar 2020, nummer 23 |

Infoblad Agrariërs is het informatieblad van Wetterskip Fryslân voor alle agrariërs in Fryslân en het Groninger Westerkwartier | oplage: 5.120 | teksten: GH+O, Ester Mijnheer Tekst & Communicatie, Wetterskip Fryslân | eindredactie: stafafdeling Communicatie | vormgeving & opmaak: GH+O, Leeuwarden | fotografie: Wetterskip Fryslân, Daniël Hartog, Fotobureau Het Hoge Noorden, Niels de Vries | druk: Grafische groep van der Eems, Easterein

PRIVACYVERKLARING INFOBLAD AGRARIËRS

Elk adres in Fryslân en het Groninger Westerkwartier dat bij ons bekend staat als agrarisch bedrijf, ontvangt het Infoblad Agrariërs. Met het Infoblad informeren we u over wet- en regelgeving van het waterschap die voor u van belang is. Bij het bedrijf dat de verzending doet, leveren wij voor elk nummer een naam- en adressenlijst aan. Het bedrijf vernietigt deze lijst na gebruik. Wilt u geen Infoblad Agrariërs meer ontvangen, meldt u dan af door een mail te sturen aan handhaving@wetterskipfryslan.nl.

U mag uw gegevens altijd inzien en laten wijzigen of wissen. Ook mag u eisen dat de verwerking van uw gegevens wordt beperkt en een klacht indienen bij de autoriteit persoonsgegevens. U mag ook officieel bezwaar maken tegen de verwerking van uw gegevens. Hiervoor kunt u een verzoek indienen bij de functionaris gegevensbescherming (privacy@wetterskipfryslan.nl).

Hielke Hijlkema (links) en
Hendrik Galema

SAMEN VORM GEVEN AAN WATERBEHEER VAN DE TOEKOMST

In september 2020 organiseerden de Agrarische Jongeren Friesland drie gezamenlijke themabijeenkomsten over water. Informatieavonden waar naast kennisdelen vooral de dialoog over water centraal stond. Wetterskip Fryslân gaat graag het gesprek aan met deze jonge agrariërs over de toekomst van hun sector en de rol van water daarin.

Sinds 14 september 2020 is de 29-jarige melkveehouder Hendrik Galema de kersverse voorzitter van de Agrarische Jongeren Friesland (AJF). Geboren en getogen in Hartwerd staat hij letterlijk en figuurlijk dagelijks met beide voeten in de klei. 'Hier in onze regio hebben we als boeren in het zeekleigebied weinig te klagen over het watersysteem, maar ik hoor van onze leden ook heel andere geluiden', vertelt hij. 'Zeker jonge boeren die bedrijven hebben in het veenweidegebied, hebben grote zorgen over de toekomst. Dat zijn vragen die wij oppakken en voorleggen aan Wetterskip. Dat is onze rol als AJF: wij zijn de stem van de jonge boeren.'

‘Gelukkig krijgen we nu de kans om hierover mee te praten’

CONTACT MET DE AJF

Tjebbe Oenema en Tjibbe Hanenburg zijn binnen de AJF de contactpersonen voor het dossier water. Contactgegevens vind je op de website www.ajfriesland.nl.

SAMEN PLANNEN MAKEN

Een stem waar Wetterskip Fryslân graag naar luistert, benadrukt Hielke Hijlkema. Als relatiebeheerder waterbeheer en landbouw bij Wetterskip Fryslân onderhoudt hij samen met adviseur Johan Zijlstra nauwe contacten met diverse agrarische koepelorganisaties en verenigingen. ‘Waar we vroeger als Wetterskip onze plannen tijdens een informatieavond presenteerden, gaan we nu veel meer het gesprek aan met de aanwezige boeren om samen plannen te maken. Er komt vandaag de dag veel op ons af. Dat geldt zeker ook voor boeren. Van de stikstofregels en PFAS-norm tot klimaatverandering en waterbeheer. We willen samen met agrariërs nadenken over de toekomst van ons watersysteem.’

KOPZORGEN

Verziltting, verdroging, de veenweideproblematiek; er zijn genoeg thema's die op dit moment de nodige kopzorgen opleveren bij jonge boeren, merkt AJF-voorzitter Hendrik Galema. ‘We hebben drie droge zomers op rij gehad, wat kostenprijsverhogend werkt. Je moet extra voer kopen, percelen opnieuw inzaaien en beregenen om je gewassen niet te laten verdrogen. Stuk voor stuk zaken die veel geld kosten. Daar liggen we wakker van. Gelukkig krijgen we nu de kans om hierover mee te praten. Vandaar dat we onze leden ook oproepen om hun stem te laten horen. Als we niet meepraten, dan praten ze óver ons. Zo simpel is het.’

ONMISBARE PRAKTIJKERVARING

Leden van de AJF gaven massaal gehoor aan die oproep, want alle drie de themabijeenkomsten in september werden goed bezocht, merkte adviseur Johan Zijlstra. ‘We zijn ontzettend blij met al deze jongeren die met ons meedenken. Dit zijn boeren die met een frisse blik naar de toekomst kijken en op zoek gaan naar innovatieve oplossingen. Ze weten als geen ander waar de knelpunten liggen en wat hun grond wel en niet kan. Juist die praktijkervaring en samenwerking zijn onmisbaar om plannen te maken die in de praktijk het verschil maken. Met onze ‘Fryske oanpakkersmentaliteit’, zoals boeren en Wetterskip die van nature hebben, moeten we heel ver kunnen komen.’

CULTUURVERANDERING

Stukje bij beetje krijgt deze nieuwe manier van werken binnen Wetterskip Fryslân een steeds vastere vorm. ‘We willen niet langer plannen presenteren, maar samen plannen creëren’, vat relatiebeheerder Hielke Hijlkema de cultuurverandering kort samen. ‘De veranderingen in de landbouwsector willen wij samen met de sector vormgeven. Dat lukt alleen wanneer je het gesprek open en eerlijk met elkaar aangaat. Ik zie het als onze taak als relatiebeheerder en adviseur landbouw om die informatie boven water zien te krijgen. Waar ligt de boer wakker van en wat kunnen wij daarin betekenen?’

‘Alle regen die valt, gebruiken we zo optimaal mogelijk’

REGIO DEAL ZUIDOOST-FRIESLAND MAAKT VAN WATER VASTHOUDEN EEN ‘BIG DEAL’

Waar de herfst en de winter voor veel boeren qua werkzaamheden op het land relatief rustige periodes zijn, moet Wetterskip Fryslân de komende tijd flink aan de bak. In het regenachtige najaar is er namelijk volop werk aan de winkel om een buffer te creëren voor de droge zomers. We zetten alles op alles om het grondwaterpeil zo goed mogelijk aan te vullen. Zeker in Zuidoost-Friesland is het zorg om zo veel mogelijk water vast te houden. De Regio Deal helpt ons daarbij.

De afgelopen drie jaar werden onze Nederlandse zomers gekenmerkt door extreem warme en droge periodes. Daartegenover stond dat er van oktober tot en met maart gemiddeld meer regen viel. ‘Het één heft het ander op, zou je met je gezonde boerenverstand denken. Maar helaas is het zo simpel niet.’ Aan het woord is Niels Koetsier. Als projectmanager bij Wetterskip Fryslân is hij nauw betrokken bij het project vasthouden van water. Dit is één van de projecten welke gerealiseerd kan worden door de Regio Deal, die gesloten is voor de regio Zuidoost-Friesland.

NAAR HET PUTJE

‘Zuidoost-Friesland is van nature een gebied dat vrij afstromend is’, legt Koetsier uit. ‘Veel landbouw- en natuurgrond ligt boven NAP, waardoor hemelwater als het ware naar het putje stroomt, in dit geval De Tsjonger of de Opsterlânske Kompanjonsfeart. Daardoor komen sloten en greppels in de zomer droog te staan. Dat zorgt voor problemen in de landbouw, maar ook in de recreatie-sector en natuurgebieden. Vandaar dat we in de herfst en de winter alles op alles zetten om de regen die er valt, zo goed mogelijk vast te houden in het gebied.’

BETERE INFILTRATIE

Om dat voor elkaar te krijgen gaat Wetterskip Fryslân de komende vier jaar aan de slag met het verhogen van de duikers, zodat water langer in de sloten blijft staan, maar ook het plaatsen van extra stuwen kan een optie zijn. ‘Daarnaast verhogen we de bodem van sloten, om het verdampen van water tegen te gaan. Dat klinkt wellicht tegenstrijdig, maar hoe dieper de sloot, hoe meer water er verdampt en afgevoerd wordt’, legt Koetsier uit. ‘Door de slootbodemp op te hogen, vergroten we het vochtvasthoudend vermogen van de grond, zodat er meer regen infiltreert in de bodem en het grondwaterpeil stijgt. Alle regen die valt, gebruiken we zo optimaal mogelijk.’

CONCREET ACTIELIJSTJE

Al deze werkzaamheden voert Wetterskip uit in goed overleg met de betrokken agrariërs. Koetsier: ‘Deze zomer hebben we alle betrokken rayonbeheerders uitgenodigd om probleemgebieden en knelpunten in kaart te brengen. Deze knelpunten hebben we geprioriteerd, waardoor er een concreet actielijstje ontstaat voor 2021. Deze winter al gaan we aan de slag om hemelwater dat nu valt zo goed mogelijk te bewaren. Daarnaast willen we graag in gesprek met boeren die last hebben van droogte. Dus heb je ideeën of loop je tegen problemen aan? Laat je horen!’

DENK EN DOE OOK MEE

Boeren, gemeenten, natuurbeheerders en Wetterskip Fryslân bundelen de krachten in dit Regio Deal-project. Allemaal zijn we per slot van rekening gebaat bij een goede waterhuishouding. Ook meedenken en meedoen? Meld u aan door een mail te sturen naar info@wetterskipfryslan.nl. Vermeld in het onderwerp: ‘Regio Deal Zuidoost-Friesland - water vasthouden’.

WAT IS DE REGIO DEAL ZUIDOOST-FRIESLAND?

Vanuit de Regio Deal Zuidoost-Friesland wordt er door het Rijk, provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en de gemeenten Heerenveen, Ooststellingwerf, Opsterland, Smallingerland en Weststellingwerf geld vrijgemaakt om vier jaar lang aan de slag te gaan met het creëren van vitale kernen in een veerkrachtig landschap. Hierbij is een goed watersysteem essentieel. Meer informatie vindt u op www.regiodealzuidoostfriesland.nl.

In het Friese veenweidegebied oxideert het veen. Dat heeft grote gevolgen. In het ontwerp-Veenweideprogramma 2021 - 2030 beschrijven Wetterskip Fryslân, provincie Fryslân en verschillende gemeenten hoe zij omgaan met die gevolgen.

Theunis Osinga

In het Friese veenweidegebied zakt het waterpeil. Daardoor komt er zuurstof bij het veen en breekt het veen langzaam af. Deze veenoxidatie zorgt ervoor dat de bodem daalt en er CO2 vrijkomt. Dat heeft veel gevolgen. De CO2 die vrijkomt, draagt bij aan klimaatverandering. De bodemdaling leidt onder meer tot verdroging in natuurgebieden, hogere kosten voor waterbeheer en schade aan paalfunderingen. Om die gevolgen te beperken, werd in 2015 de Veenweidevisie opgesteld. Het Veenweideprogramma 2021-2030 is het vervolg daarop. In het programma wordt rekening gehouden met de besluiten die sinds 2015 zijn

genomen, zoals het Klimaatakkoord. Nog een belangrijk verschil: de lat ligt vele malen hoger dan in 2015.

DOELEN

‘We hebben onszelf voor de komende tien jaar vier hoofddoelen gesteld’, vertelt Theunis Osinga. Theunis is namens Wetterskip Fryslân programmacoördinator in het programmateam Veenweide. In het programmateam zijn alle deelnemende partijen vertegenwoordigd. Daarnaast zitten in het team vertegenwoordigers van landbouw, natuur en milieu. Theunis: ‘Ten eerste beperken we de bodemdaling én de negatieve effecten

ervan. Ook verminderen we de CO2-uitstoot uit het veenweidegebied met 0,4 megaton. Het derde doel is om een duurzaam toekomstperspectief voor de landbouw te ontwikkelen. Tot slot creëren we een klimaatbestendig watersysteem. Want ook het veenweidegebied krijgt te maken met de gevolgen van klimaatverandering. We richten het gebied zó in, dat het in de toekomst beter de weersextremen kan opvangen.’

VERNATTING

Een belangrijk instrument bij het bereiken van die doelen is het verhogen van het grondwaterpeil in het veenweidegebied. Het

streven is om een grondwaterpeil van gemiddeld 40 centimeter onder het maaiveld te realiseren. ‘Het veenweidegebied wordt dus natter. Dat heeft gevolgen voor de gebruikers van het gebied’, zegt Bouwe Bakker. Hij vertegenwoordigt in het programmateam de landbouworganisaties LTO Noord, Agrarische Jongeren Fryslân, Federatie Polderbelangen Friesland, Nederlandse Melkveehouders Vakbond, Feriening Biologyske Boeren Fryslân, samenwerkende agrarische collectieven Fryslân en Het Friesch Grondbezit. ‘Een groot deel van het veenweidegebied bestaat uit landbouwgrond. Agrariërs zijn

voor het Veenweideprogramma dus een hele belangrijke groep.’

HAKLAM

Bouwe legt uit dat de vernatting van het veen in delen van peilvakken geen problemen oplevert. Daar kunnen boeren hun percelen nog prima gebruiken. Maar er zijn ook percelen die minder goed bruikbaar zullen worden. ‘Daarom hanteren we het uitgangspunt ‘HAKLAM’: Hoger peil Als het Kan, Lager Als het Moet. Het idee is dat de peilbeheerder en de boeren gezamenlijk de peilen sturen. Waarbij ze samen een optimum zoeken tussen minimale veenoxidatie en voldoende

draagkracht voor de bewerking van de grond. We zoeken naar de balans tussen voldoende vernatting en goed kunnen boeren.’ Als percelen door de vernatting onbruikbaar worden, compenseert het Veenweideprogramma deze, bijvoorbeeld door vervangende grond aan te bieden. ‘Het ontwikkelen van een ander verdienmodel voor boeren van wie de grond te nat wordt, is een belangrijk onderdeel van het programma. Denk aan weidevogelbeheer, groen-blauwe diensten of het verkopen van CO2-certificaten. We moeten er samen voor zorgen dat ook het toekomstperspectief van deze agrariërs duurzaam is’, benadrukt

'Agrariërs zijn voor het Veenweide-programma een hele belangrijke groep'

Bouwe Bakker

Bouwe. 'Het Veenweideprogramma mag voor hen niet nadelig uitpakken.'

TESTCASE

De uitvoering van het Veenweide-programma richt zich allereerst op de gebieden Aldeboarn-De Deelen en Hegewarren. 'De afgelopen jaren is daar al hard gewerkt. Daar gaan we dus mee door', vertelt Theunis. Het programmateam ziet die gebieden als 'testcase'. 'We hopen de ervaring die we daar opdoen en de methodieken die we daar ontwikkelen, uiteindelijk te kunnen inzetten in de rest van het gebied.' Bouwe benoemt dat er

voor de uitvoering van het volledige programma nog veel geld beschikbaar moet komen. 'We starten pas met een bepaald project als we er voldoende geld voor hebben. Pas als er geld is om de maatregelen uit te voeren en eventuele schade te compenseren, gaan we aan de slag.'

SCHERP HOUDEN

Met het Veenweideprogramma staan de deelnemende overheden en organisaties samen voor een enorme opgave. Theunis: 'We kunnen onze doelen alleen behalen als we over onze eigen grenzen heen kijken. We moeten één orgaan vormen. Maar',

WAT VINDT U VAN HET ONTWERP-VEENWEIDEPROGRAMMA 2021-2030?

Van 5 november tot en met 30 december 2020 kunt uw mening geven over het ontwerp-Veenweideprogramma. Ook kunt u suggesties doen voor aanpassingen of verbeteringen. Het complete Veenweide-programma vindt u op de website www.veenweidefryslan.frl. Op deze website kunt u ook terecht voor uw zienswijze, vragen of reacties.

benadrukt de programmacoördinator, 'dat betekent niet dat we het ook overal over eens moeten zijn. Soms schuurt het. En dat mag. We mogen het best met elkaar oneens zijn. Als we uiteindelijk maar tot een werkbaar compromis komen. Maar juist door dingen ter discussie te stellen, houden we elkaar scherp. Dat is heel waardevol.'

Sterke polderdijken houden onze voeten droog. Daarom is het belangrijk om onze polderdijken goed te onderhouden. Dat kan alleen met hulp van de boeren. Als agrariërs deze dijken op hun grond goed onderhouden, houden we ze sterk. En regelmatig onderhoud voorkomt hoge kosten.

SAMEN WERKEN AAN STERKE DIJKEN

‘Haal schapen tijdig van de polderdijk af en voorkom zo schade’

In januari, februari en maart kijkt Wetterskip Fryslân hoe de meer dan 3000 kilometer aan polderdijken in Fryslân en een deel van het Groninger Westerkwartier erbij liggen. Het onderhoud van de polderdijk is een verantwoordelijkheid van de grondeigenaar. Het gaat dan om het buitentalud, de kruin en het binnentalud.

In het kader staat kort omschreven wat het gewone onderhoud inhoudt. Inspecteurs van Wetterskip Fryslân bekijken tijdens de jaarlijkse inspectieronde hoe de waterkeringen erbij liggen. ‘Maar ook in de rest van het jaar leggen ze hun bevindingen vast. Wij zijn beheerders van deze dijken en zijn er verantwoordelijk voor dat de polderdijken voldoende sterk zijn en blijven’, legt assetcoördinator Pier Schaper van Wetterskip Fryslân uit. ‘De inspecteurs verwerken hun bevindingen tijdens de inspecties digitaal. Hieruit krijg ik een goed overzicht van de staat van de dijken.’

DIJKEN STERK HOUDEN

Als na de voorjaarsinspectie blijkt dat er sprake is van achterstallig onderhoud, krijgen de grondeigenaren met een onderhoudsplicht een brief. Daarin staat wat de bevindingen waren en tot wanneer ze de tijd hebben om dit te herstellen. ‘Op kwetsbare delen doen we in de zomer een extra inspectie. Bij extreme droogte zien we bijvoorbeeld droogtescheuren ontstaan, die een risico vormen voor lekkages en de stabiliteit van de dijken.’ Eens in de zes jaar worden de polderdijken beoordeeld op de kerende hoogte en op stabiliteit. Op basis daarvan wordt duidelijk wat het buitengewoon onderhoud is, dat voor rekening van Wetterskip Fryslân is.

VOORKOMEN VAN SCHADE

Een grote boosdoener bij droogte zijn schapen die te lang op de dijken blijven. Pier: ‘Wanneer schapen

lange tijd op één stuk grazen, gaan ze vaak graven en eten ze de wortels van het gras. Hierdoor ontstaan kuilen in de dijk en kale plekken in het gras. Dat maakt de dijken minder bestand tegen droogte, waardoor er scheuren kunnen ontstaan. Bovendien neemt de machinale bewerkbaarheid en de stabiliteit af. Haal daarom schapen tijdig van de polderdijk af en voorkom zo schade.’

Ook mollen en muizen kunnen voor risico’s zorgen. ‘Bij het gewone onderhoud hoort ook dat je dit in de gaten houdt en deze beesten tijdig bestrijdt, zodat ze geen grote schade kunnen aanrichten. En, meld buitengewone beschadigingen aan de polderdijk bij Wetterskip Fryslân. Wij kunnen dan beoordelen hoe de boer óf het waterschap de betreffende schade kan oplossen.’

JAARLIJKS GEWOON ONDERHOUD

Voor het stormseizoen, maar in ieder geval vóór 1 januari vragen wij boeren het volgende te doen:

1. Minimaal 1 keer per jaar maaien of begrazen.
2. Afval, voorwerpen en materialen verwijderen.
3. De polderdijk vrijhouden van houtige begroeiing.
4. Kleine beschadigingen aan de polderdijk repareren.

WANNEER MOET HET ONDERHOUD AAN POLDERDIJKEN KLAAR ZIJN?

In januari, februari en maart voert Wetterskip Fryslân een gecoördineerde inspectie uit. In maart of april sturen we de brieven naar de eigenaren waar een vorm van achterstallig onderhoud is geconstateerd. Het gewone onderhoud aan de waterkeringen moet (in veel gevallen) vóór 1 juli klaar zijn.

HERSTELLEN

Agrariërs waarbij achterstallig onderhoud is vastgesteld, krijgen hierover een brief met daarin de deadline voor wanneer dit hersteld moet zijn. Als na de volgende inspectie blijkt dat dit niet is gebeurd, herstelt Wetterskip Fryslân dit en zijn de kosten voor rekening van de landeigenaar.

‘Dat willen we natuurlijk voorkomen’, zegt Pier. ‘Gelukkig zien we al een aantal jaren dat het onderhoud steeds beter gebeurt. Daar zijn we heel blij mee. Want alleen door het samen te doen (wij het buitengewoon onderhoud, de agrariërs het gewone onderhoud) kunnen we ervoor zorgen dat de polderdijken een langere levensduur hebben en zijn we beter beschermd tegen wateroverlast.’

Kijk voor meer informatie op: www.wetterskipfryslan.nl/onderhoud (klik op ‘onderhoudsplicht polderdijken’).

Als boer is er niets vervelender dan machteloos te moeten toezien hoe je gewassen of grasland verdrogen. Vandaar dat steeds meer agrariërs waterputten aanleggen of pompen aanschaffen om tijdens droge periodes hun percelen te beregenen met grondwater of oppervlaktewater uit de sloot. Een logische keuze, maar wel een keuze die de nodige gevolgen heeft voor het grondwaterpeil en het waterpeil in onze sloten en vaarten. Vandaar dat Wetterskip Fryslân inzet op een partnerschap met agrariërs om slim en verantwoord te beregenen tijdens droge periodes.

POMPEN OF VERDROGEN

In droge periodes is het belangrijk dat boeren het watergebruik onderling goed afstemmen en hierover afspraken maken met de rayon-beheerder in het gebied. Om het onttrekken van water voor beregening goed te organiseren, heeft Wetterskip een aantal regels opgesteld. 'Deze zijn niet ingewikkeld en moeten zeker in droge tijden gewoon gevolgd worden', vertelt milieu-inspecteur Henk Haarsma van Wetterskip Fryslân.

REGELS VOOR BEREGENING

Voor grondwateronttrekkingen via een waterput geldt dat je als boer een melding moet doen. Je hebt een vergunning nodig bij een grondwateronttrekking van meer dan 60 kubieke meter water per uur. Voor het onttrekken van water aan het oppervlaktewaterlichaam (een sloot, beek of vaart) heb je in principe geen vergunning nodig. 'Tenzij je in een uitzonderingsgebied zit, zoals op de Waddeneilanden, in

hoogwatersloten of een gebied waar het peil hoger ligt dan het boezempeil van 52 centimeter beneden NAP, zoals op de hoge zandgronden het geval is', somt Haarsma op. 'Wil je in deze drie uitzonderingsgebieden gebruik maken van oppervlaktewater voor beregening, dan moet je als agrariër wél een vergunning aanvragen.' Een vergunning aanvragen of melding doen kan via www.omgevingsloket.nl.

IN DE GEVARENZONE

Uit het antwoord van Haarsma blijkt wel hoe gespecificeerd de wet- en regelgeving voor het beregenen tijdens droogte is. 'Deze regels zijn er niet zonder reden', legt Henk Flikkema van beheer watersystemen uit. 'Zeker in tijden van droogte maken we allemaal graag gebruik van grond- of oppervlaktewater voor het beregenen van gewassen of grasland. Wanneer we dat zonder wet- en regelgeving zouden toestaan, is het onmogelijk om het waterpeil te regelen. We zien in de afgelopen zomers dat het waterpeil in sloten in de gevarenszone komt, wanneer veel boeren tegelijkertijd gaan beregenen.'

VERSCHERPT TOEZICHT

Samenwerking van agrariërs met Wetterskip en tussen agrariërs onderling is daarom essentieel, benadrukken beide heren. Datzelfde geldt voor het naleven van de regels. Haarsma: 'De afgelopen jaren hebben we ons toezicht verscherpt. Ons protocol was tot nu toe om boeren te wijzen op hun meldingsplicht, zonder

DRIE KEER ZO VEEL

Afgelopen zomer ontving Wetterskip Fryslân 60 aanvragen voor onttrekkingsvergunningen voor het beregenen door droogte en warmte. Een verdrievoudiging ten opzichte van voorgaande jaren, waar er gemiddeld zo'n 20 vergunningen werden aangevraagd.

Kijk voor alle maatregelen en waterbeheer bij droogte op www.wetterskipfryslan.nl/droogte.

direct boetes uit te delen. Maar na drie droge zomers kan het vriendelijk waarschuwen niet altijd doorgaan. Soms is ingrijpen noodzakelijk om het grondwaterpeil en waterpeil in de sloten op niveau te houden. Daarbij gaat het gezamenlijke belang altijd voor het individuele belang, hoe moeilijk dat besluit soms ook is.'

'Zo'n telefoontje is simpel, maar onmisbaar'

ONMISBAAR TELEFOONTJE

Ook Henk Flikkema merkt dat boeren begrijpen dat Wetterskip af en toe lastige keuzes moet maken. 'Zeker wanneer meerdere boeren met grote pompen tegelijkertijd gaan beregenen, is het voor ons onmogelijk om het waterpeil op niveau te houden.' Vandaar dat Flikkema de dringende oproep doet om als boer altijd contact op te nemen met Wetterskip Fryslân, zodat de rayonbeheerder weet wanneer je gaat beregenen. 'Zo kunnen we vooraf maatregelen nemen door bijvoorbeeld inlaten verder open te zetten om extra watertoevoer in de sloten te creëren. Maar het kan ook zijn dat we aangeven dat het beregenen niet tegelijkertijd kan. Zo'n telefoontje is simpel, maar onmisbaar.'

DE STRIJD TEGEN AFKALVENDE OEVERS

Van oudsher vormen vaarten, beken en sloten een natuurlijke omheining voor vee. Tegenwoordig zijn deze waterwegen onmisbaar voor een goed functionerend watersysteem. Samen met boeren gaat Wetterskip Fryslân de strijd aan om afkalvende oevers en inzakkende taluds te herstellen en te verstevigen. Een zoektocht naar een compromis, waarin beide belangen ongemerkt in elkaar overvloeien.

Waar Wetterskip het liefst sloten wil met een flauwe oeverkant en natuurlijke begroeiing, gaat de voorkeur van agrariërs vaak uit naar steile oeverkanten en een strakke damwandbeschoeiing. 'In een notendop is dat de uitdaging waar we samen voor staan', vertelt Henk Flikkema, werkzaam bij beheer watersystemen van Wetterskip Fryslân. 'Een boer is zuinig op elke meter grond. Wanneer je grond verliest aan het water, verlies je productiecapaciteit. De keerzijde van de medaille is echter dat steile oevers meer onderhoud vergen, waar uiteraard ook een prijskaartje aan hangt.'

'Een boer is zuinig op elke meter grond'

OP ZOEK NAAR EEN COMPROMIS

Vandaar dat Wetterskip samen met boeren op zoek gaat naar een compromis. 'We begrijpen als geen ander het belang van de eigenaar', knikt Flikkema. 'Tegelijkertijd moeten we ook rekening houden met het belang van een goed functionerend watersysteem. Iedere boer weet hoe essentieel ons waterbeheersysteem is tijdens zowel droge als natte periodes. De aan- en afvoer van water mag niet in het gedrang komen. In dat geval is ingrijpen noodzakelijk.'

De grote vraag die bij ingrijpen meteen boven komt drijven, is uiteraard naar wie de rekening mag worden gestuurd. 'Dat bekijken we per geval', legt Flikkema uit. 'Wanneer het een essentiële waterweg betreft, zoals een grote boezemvaart mét een waterkering, dan is het een onderhoudstaak van Wetterskip. Betreft het een gewone sloot, dan is het onderhoud voor rekening van de eigenaar.'

Er zijn echter ook hoofdwatgangen waar dat niet altijd even duidelijk is. In dat geval bekijken we hoe we de kosten verdelen.'

OPTIMAAL OEVERBEHEER

Om er voor te zorgen dat dit bedrag onderaan de streep zo laag mogelijk is, geeft Wetterskip graag tips aan boeren over een optimaal oeverbeheer. 'Door begroeiing langs de slootkant te laten staan, bescherm je het talud tegen afkalving door stromend water', geeft Flikkema als voorbeeld. 'Tijdens het opschonen van de sloot hoef je alleen het middenstuk uit te diepen, de begroeiing laat je zo veel mogelijk staan. Deze vorm van oeverbeheer is niet alleen een stuk natuurlijker, het is ook beter voor de waterkwaliteit.'

Daarmee pleit Wetterskip voor zo veel mogelijk natuurlijk oeverbeheer, met in plaats van damwanden lisdodden of rietkragen. 'Dat kost je een paar meter landbouwgrond', geeft Flikkema aan, 'maar daarmee investeer je in een goede waterhuishouding door het water de nodige ruimte te geven. Hoe meer ruimte voor water, hoe beter.'

ONZE RAYONBEHEERDERS KOMEN GRAAG LANGS

Last van afkalvende oevers? Onze rayonbeheerders komen graag langs voor advies op maat. Neem hiervoor contact op met 058-292 22 22.

Bijna 1600 melkveehouders in Fryslân hebben de afgelopen jaren gewerkt aan het terugdringen van erfafspoeling. Dit deden ze samen met Wetterskip Fryslân, LTO Noord, Agrarische Jongeren Friesland én de Nederlandse Melkveehouders Vakbond vanuit het project Schoon Erf, Schoon Water. Na vier jaar is het project voor de melkveehouders nu afgerond.

De regelgeving is duidelijk: erfafspoeling is verboden. Dat betekent dat boeren geen vervuild (met zuurstofbindende stoffen, stikstof en fosfaat) hemelwater mogen lozen op het oppervlaktewater. Melkveehouders mogen daarnaast ook geen emissies van perssappen uit bijproducten of gras- en maaskuilen lozen. Zij zijn verplicht om maatregelen te treffen om lozingen te voorkomen. Maar het is een uitdaging om de wet- en regelgeving te vertalen naar het eigen erf en om te weten wat de goede maatregelen zijn.

POSITIEVE INSTEEL

‘We wilden deze verplichting op een andere manier benaderen’, zegt Jasper de Rijke, projectleider vanuit Wetterskip Fryslân. ‘We wilden het samen doen met LTO Noord en de boeren, en kiezen voor een positieve insteek. Dankzij goede voorlichting, praktisch advies én door de verantwoordelijkheid bij de melkveehouders zelf te leggen, hebben we op een heel andere manier gewerkt aan het verminderen van erfafspoeling. Advies in plaats van handhaving.’

DEELNEMERS

Schoon Erf, Schoon Water is inmiddels bekend bij een grote groep agrariërs. Zo is het project nu ook gestart in de akkerbouw en in andere regio's. Maar dat was vier jaar geleden wel anders. Harrie Vreman, projectleider vanuit LTO Noord, vertelt dat het in het begin niet stormliep qua deelnemers. ‘Nu is het project bekend, maar destijds liepen melkveehouders er niet warm voor. Tijdens bijeenkomsten met melkveehouders hebben we elke keer weer uitgelegd wat de bedoeling is en zo is het balletje langzaam gaan rollen. Dat we uiteindelijk op 1600 deelnemende melkveehouders zijn uitgekomen, is een heel mooi resultaat.’

Afgelopen zomer vond het allerlaatste bedrijfsadviesbezoek plaats bij het melkveebedrijf van Hiske en Sijbrand Rijpma in Greonterp.

Schoon Erf, Schoon Water melkveehouders afgerond TERUGBLIK OP EEN BIJZONDER PROJECT

ADVIEZEN EN TIPS

Elke melkveehouder werd uitgenodigd voor een voorlichtingsbijeenkomst en kreeg daarna bezoek van twee adviseurs: een waterschapsadviseur en een landbouwadviseur. Harrie: ‘De adviseurs dachten mee over de meest effectieve en praktische maatregelen om erfafspoeling te voorkomen. De boer weet dat hij na uitvoering en realisatie van de adviezen ook daadwerkelijk voldoet aan de wet- en regelgeving. En met de 1000 euro stimuleringsbijdrage door provincie Fryslân, kreeg hij een deel van de kosten weer vergoed.’

‘Overigens is het mooi om te zien dat boeren ontdekten dat ze door kleine aanpassingen al een groot effect kunnen bereiken’, zegt Jasper. ‘Kijk naar het regelmatig vegen van het erf, maar ook door een absorberende onderlaag

onder de kuil aan te brengen. De adviseurs stimuleerden de agrariërs tijdens de bezoeken zelf goed te kijken naar de probleemsituaties en de mogelijke verbeterpunten.’

HOE STAAT HET ERVOOR?

De vraag is natuurlijk: hebben de boeren deze verbeterpunten ook doorgevoerd? Jasper: ‘Daar zijn we heel benieuwd naar. Nu het project is afgerond, doen we steekproeven. Daaruit moet blijken of de boeren de adviezen hebben opgevolgd. Later dit jaar weten we hier meer over.’ Tijdens het project waren de deelnemers vrij van handavingsbezoeken van Wetterskip Fryslân voor erfafspoeling. Vanaf januari start het toezicht weer. Jasper: ‘We hopen dat de boeren door alle informatie nu goed voor ogen hebben wat ze moeten aanpakken om te voldoen aan de regelgeving. Aan alle tips en adviezen die ze gekregen hebben, zal het in ieder geval niet liggen!’

ZUIVERENDE SLOOT

Riet en andere waterplanten kunnen als een filter werken en verontreinigende stoffen opnemen. Toch zijn rietfilters geen vervanging voor de maatregelen op het erf om erfafspoeling te voorkomen. Daarvoor is de werking onvoldoende. Maar heb je ondanks alle maatregelen nog kleine lekjes of wil je aanvullende maatregelen treffen om de waterkwaliteit te verhogen? Dan is het zeker de moeite waard om riet of andere waterplanten in bredere watergangen langs één kant te laten staan.

DEMPEN VAN SLOTEN: WELKE VERGUNNINGEN ZIJN NODIG?

Een goede aan- en afvoer van water en voldoende ruimte voor waterberging is van groot belang om in periodes van hevige regenval overstromingen zoveel mogelijk te voorkomen. Door het dempen van sloten of greppels verkleint de bergingsruimte. Dit geldt ook voor sloten die onder normale omstandigheden droogvallen.

Door demping, verlanding of andere aanpassingen aan de grond verdwijnt er ruimte om regenwater te kunnen bergen. Dit verhoogt de kans op wateroverlast.

WELKE VERGUNNINGEN ZIJN NODIG?

Om een sloot of greppel te kunnen dempen moeten grond-eigenaren een watervergunning aanvragen bij Wetterskip Fryslân. In veel gevallen wordt voor een demping een watervergunning verleend met als voorwaarde dat het te dempen oppervlak elders wordt gecompenseerd. Omdat dempen gepaard gaat met 'grondveranderingen' is er ook een ontgrondingsvergunning nodig. De Fumo (Fryske Utfierings-tsjinst Miljeu en Omjouwing) behandelt voor de provincie Fryslân de aanvragen voor een ontgrondingsvergunning.

CONTROLE OP DEMPINGEN

Wetterskip Fryslân controleert het (illegaal) dempen van sloten met behulp van satellietfoto's. We vergelijken foto's van verschillende jaren met elkaar om te kijken of er sloten zijn gedempt. Als blijkt dat een sloot zonder watervergunning is gedempt, dan moet de eigenaar alsnog een legalisatie-

vergunning aanvragen of de demping ongedaan maken. Ook kan de overtreder een bekeuring krijgen.

BIJ TWIJFEL CONTACT OPNEMEN

Vaak is het, voordat u een sloot of greppel wilt dempen, verstandig te overleggen met het waterschap of de Fumo. Dat bevordert een vlotte afhandeling. In geval van twijfel: neem altijd contact op. Het waterschap en de Fumo denken graag met u mee over wat in uw situatie nodig is.

MEER WETEN?

Kijk voor meer informatie op:

- Wetterskip Fryslân: www.wetterskipfryslan.nl/vergunningofmelding
- Fumo: www.fumo.nl/producten/ontgrondingen

Vragen over de watervergunning? Bel Wetterskip Fryslân via telefoon 058-292 20 65. Vragen over ontgrondingen? Bel de Fumo via telefoon 0566-750 300 of mail naar: info@fumo.nl.

VOLG ONS!

Wist u dat Wetterskip Fryslân kunt volgen op Twitter, Facebook, Instagram en LinkedIn? Zo blijft u op de hoogte van alle ontwikkelingen die wellicht ook voor uw bedrijf interessant zijn.

@wetterskip

wetterskipfryslan

wetterskipfryslan

@wetterskip